2288
1. XI. 4

1896, 837

№ 1 ԹԷՀՐԱՆ ԿԻՒՐԱԿԻ ՅՈՒՆՎԱՐ 7

1896

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԷՀՐԱՆ ԿԻՒՐԱԿԻ ՅՈՒՆՎԱՐ 7 №

«ՇԱՒԻՂԻ» տարեկան գինը 10 ղրան, կէս տարուանը 6 ղրան: Առանձին համարները 5 շահի:

Արտասահման տարեկան 8 ֆր. կամ 3 ռուբլի կէս տարուանը 5 ֆր. կամ 2 ռուբլի:

Արտասահմանից փողի համար պիտի դիմել հետևեալ հասցէով. Черезъ Баку въ Энзели Россійской ИМПЕРАТОРСКОЙ Миссіи въ Тегеранѣ пер. Бекъ-Назарову.

ՇԱՒԻՂ

«ՇԱՒԻՂԻ» խմբագրութիւնը բաց է 10-ից մինչև 2 ժամը. բացի կիրակի և տօն օրերից:

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզուով իւրաքանչիւր բառին մի անգամուայ համար 1 շահի: Արտասահմանի յայտարարութիւնները բառին 1 կոպէկ: Նամակները, նաև Պարսկաստանի բաժանորդագրութեան հասցէ. Rédaction «CHAVIGH» Téhéran. (Perse)

«ՇԱՒԻՂԸ» ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ՏԱՐԵԿԱՆ 50 ՀԱՄԱՐ ԿԻՒՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1896 Թ.

Գ. ՏԱՐԻ „ՇԱՒԻՂ" Գ. ՏԱՐԻ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակվի Թէհրանում նոյն ուղղութեամբ և նոյն ծրագրով: «Շաւիղի» բաժանորդագինն է Պարսկաստանի համար մէկ թուման. կէս տարուանը վեց ղրան: Արտասահմանի համար 3 ռուբլի կամ 8 ֆրանկ. կէս տարուանը 2 ռուբլի կամ 5 ֆրանկ:

Ռուսաստանից դրամական ծրարները պիտի ուղարկւեն անպատճառ հետևեալ հասցէով: Черезъ Баку въ Энзели Россійской ИМПЕРАТОРСКОЙ Миссіи въ Тегеранѣ, пер. А. Бекъ-Назарову. Խնդրվում է ուշք դարձնել ճիշտ այս հասցէով և առանց մի բառ մոռանալու ուղարկել դրամները, այլապէս չեն ընդունւիլ: Եւրոպայից ուղարկել պէտք է փոխանակագրով կամ թղթադրամով. Հասցէն Եւրոպայի համար Téhéran, Redaction «CHAVIGH». այդ հասցէին պիտի լինի նաև Ռուսաստանից խմբագրութեան ուղղւած թղթակցութիւնները:

Ապառիկ բաժանորդագրութիւն ոչ մի դէպքում չէ ընդունվում:

Պարսկաստանի համար հասցէն Redaction «CHAVIGH», Téhéran.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Այն ժամանակ կը շնորհաւորենք.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ Հայկական հարցի մասին. Նամակ Հայաստանից.— Նամակ Դավրէժից. Նամակ Ղազվինից. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլի տեսութիւն. Քաղաքական տեսութիւն. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. Արտաքին լուրեր. Յայտարարութիւններ.

Այն ժամանակ կը շնորհաւորենք

Արիւնոտ թւեր, հազարներով—ահա թէ որն է անցեալ տարուայ հաշուեկշռի բովանդակութիւնը...

Մնացած ամէն ինչ, մնացած բոլոր թւերը աղօտանում, ոչնչանում են մեր կոտորւած եղբայրների թւի մեծութեան առջև:

Խորին սգով համակւած, տենդային սպասողական դիրքի մէջ, անյայտութեան առաջ շւարած, երբեմն յուսալից յաճախ յուսահատ, անորոշ, մարդակերպ գայլերի բացւած կլանող բերանների զոհ դարձած մեր թշուառ եղբայրների դիակների առաջ, մենք ոչինչ շնորհաւորել չենք կարող...

Հայի Նոր տարին դուցէ պիտի շուտով գայ, նա իր գալուստը աւետող արեան գետակները հոսեցրեց, դիակների կոյտերը կանգնեց և դեռ շարունակում է զոհերի վրայից անցնել, նրանց միջով քայլել, նրանց վրայ կոխել...

Չը գիտենք երբ կը լինի այդ նոր տարւայ առաջին օրը, որին հայը պիտի իր սրտի ամբողջ խանդովը ողջունէ. չը գիտենք նրա ժամանակը, թէև հեռու չը լինի. յամենայն դէպս հայը նոր տարի դեռ չէ ունեցել և չունի...

Նա չը կայ դեռ. ցանկանք, աշխատենք, մեր բոլոր ոյժերը գործադրենք որ նա մօտալուտ լինի, որ նա արիւնից և դիակներից գոյացած լոյսով ողողւած բերէ հային նոր կեանքը, նոր տարեգլուխը որին ամէն հայ սպասում է տենդային յուզմամբ, ջղային լարւած դրութեամբ...

Այն օրը ահա միայն մենք կը շնորհաւորենք ցնծագին, իրական, կենսատու Նոր Տարին...

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

«Մուստաֆա-Զէքի փաշան նշանակւելով զօրքի գլխաւոր հրամանատար, ժողովելով Կրէտէ կղզու զօրախումբը. տասն օր առաջ, քսան թնդանօթներով և պատերազմական մթերքների մեծ պաշարով Ալէքսանդրէտից գնաց դէպի դէպի Մարաշ: Չորս օր առաջ նա դուրս եկաւ Մարաշից 12,000 զինուորներով, որոնցից միայն 1000 հոգի կանոնաւոր զօրք է, մնացածը բաղկացած է րէդիֆներից. նա կանգ առաւ Զէյթունից 4 ժամ հեռաւորութեան վրայ: Յետոյ նա տեղեկացրեց կառավարութեան, թէ Զէյթունը առնելու համար պէտք է 50,000 կանոնաւոր զօրք և 50 թնդանօթ ունենալ: Նա յայտնեց մի և նոյն ժամանակ որ րէդիֆներին հաւատ չունի, որովհետև նրանք բոլորովին մերկ են, նոյն իսկ շապիկ և վարտիք չունեն: Փաշան յայտնում է նոյնպէս, որ զօրքը միայն մի օրւայ համար հաց ունի և ուտելիք չը կայ:

Տեղական իշխանութիւնները 20,000 լիրայի փոխառութիւն են արել, բայց դրա կէսը բաժանվել է սպաներին, իսկ միւս կէսը հազիւ մի շաբաթ բաւի: Րէդիֆներին Մուստաֆա Զէքի փաշան գինւորեց Հալէպի մթերանոցից, բայց զէնքերի մեծ մասը փչացած դուրս եկաւ: Նրա դիմումների հետևանքն այն եղաւ, որ ուղարկւեց վեց բատալիօն համիդիէ հեծելազօրքի մի խումբ:

Զէյթունի զինւորված բնակիչների թիւը 56,000 է: Մի նոր զեկուցագրի համաձայն, Մարաշի իշխանութիւնը մտադիր է պատգամաւորութիւն ուղարկել Զէյթուն, բաղկացած 20 նշանաւոր հայերից, տեղական կղերի հետ միասին որպէս կի կարգադրեն հաշտութեան պայմանները: Մի ուրիշ տեղեկութիւն հաստատում է, որ Ադանայի կառավարիչը յայտնել է Բ. Դրան, թէ 5—6000 հայեր բռնել են սարերը այդ քաղաքի շրջակայքում և Մարսուանի ճանապարհի վրայ 6000 մարդկանցից աւելի կան: Անտիօքի կայմակամը հեռագրել է, թէ 5000 լաւ զինւորված հայեր իջել են ափը Քէսաբի և Սվէդիայի մօտ: Այդ կողմի թիւրք գիւղերը միաբանւել են հայերի հետ և յայտնել են, թէ իրանք էլ ուզում են ազատ լինել.

Daily News

Թիւրքաց կառավարութիւնը բանակցութիւններ է սկսել Զէյթունի հայ ապստամբների հետ՝ անձնատուր լինելու պայմանները որոշելու համար: Այդ խորհուրդը կառավարութեան տւել է Կ. Պօլսի գերմանական դեսպանը. սակայն բանակցութիւնները անաջող են անցել:

Նոյնը

Այժմ բոլոր դեսպանները տեղեկութիւններ են հաւաքում Հայաստանի անկարգութիւնների ժամանակ եղած զոհերի թւի մասին: Երբ բոլոր տեղեկութիւնները ունենան և նոյնպէս զոհերի թիւը հաստատեն, այնժամանակ նրանք մտադիր են Բ. Դրան ուշադրութիւնը հրաւիրել թւերի զանազանութեան վրայ:

Times

Երզրումի եպիսկոպոսին (Ղևոնդ եպ. Շիշմանեան) որին թիւրքերը համարում են որպէս ապստամբապետ, ձերբակալել են և ուղարկել Կ. Պօլիս: Ասում են որ նրան կաքսորեն Երուսաղէմ:

Köln. Zeit.

Պապը հայոց հարցի առիթով ուղարկելու է մի կոնդակ որի մէջ մատնացոյց է անելու հայերի և թիւրքերի հաշտութեան և բարենորոգութիւնների իրագործման անհրաժեշտութեան վրայ:

Новости

Զէյթունից ստացւել են տեղեկութիւններ որ պաշարւածների դրութիւնը շատ էլ ծանր չէ, ինչպէս կարծում են: Նրանք բաւական պաշար ունին և կարող են դիմանալ, եթէ մինչև անգամ պաշարումը շարունակի ամբողջ ձմեռը: Զէյթունի մօտ վերջերս շատ արիւնահեղ կռիւներ եղան: Մեծ քանակութեամբ եկած ձիւնը արգելում է թիւրքաց զօրքերի գործողութիւնները, որոնց փոքրաթիւ զօրքերը աննշան յաջողութիւններ ունեցան: Թիւրքերը միտք ունին ամեն կողմից պաշարել Զէյթունը:

Ռուս. հեռ. գոր.

Հեռագիրներ են ստացւել որ Կրէտական յեղափոխականները մտադիր չեն անձնատուր լինել:

Այնթափում դեկտ. 26-ին կրկնւել են անկարգութիւնները: Վալին հեռագրել է կառավարութեան որ իր ունեցած ոյժերով անկարող է կարգ պահպանել:

Daily News

Դիարբէքիրից լուր է հասնում որ յունվար 3-ին (ն. տ.) նորից մեծ կոտորած է եղել. հայերը լցւել են եկեղեցիներ. պէտք է եղել զինւորական ոյժ, քէչ գալելու համար քիւրդերի բարբարոսութիւնները:

Cor. Bur.

Ուրֆայում յունվար 1-ին մեծ անկարգութիւններ են եղել և 900 զոհ տւել: Յարձակւող քիւրդերն ու բեդւիները սոսկալի բարբարոսութիւններ են գործ դրել: Բրէյջախում մեծ հրդեհ կայ:

Ռուս. հեռ. գործ.

ՆԱՄԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

Բալու, 11 դեկտ. 95

Սասունն ու Դալւորիկը մոռացւեցան պատմութեան մէջ... Բալու, իր շրջակայքովը, քանիցս աւելի խղճալի եղած է: Չեմ կրնար ամեն բան գրել: Ինչ ահաւոր, սոսկալի բաներ որ կրնաք երևակայել: Բալուայ համար, ինչպէս նաև Մալաթիոյ, Արաբկիրի, Չարսանջագի և այլն տեղերի համար պատմւածները—ճշմարտութիւններ են: Բաներ եղան, զորս կարելի չէ երևակայել. իսկ ես որ տեսած եմ

այդ սոսկումներուն մէջ կը գտնէիմ աս վարկենիս—չեմ կարող նկարագրել: Ինչք գնաց, կեանքեր զոհուեցան, կանանց պատիւ բռնաբարուեցաւ և հաւատք ուրացուեցաւ ու դեռ կուրացէի ալ... Հազարներով կուրանան. քողոքական պատուելի մը, Խարբերդի քոլէժին պրօֆեսօր մը, բոլորն ալ ուրացան. Ի՞նչ ընէին. ուրացողք մեռածներէն շատ են, բայց մեռածք հազարաւորներ են բոլոր Հայաստանի մէջ: Որբերուն, աղքատներուն և անօթիներուն Աստուածը ո՞ւր է. ոմանք կարծես չեն կրնար հաւատալ թէ Աստուած մը կայ: Զիս ալ կը փնտռեն, թէև բան մը չըի իրենց: Զարնուեցայ, մնացի 5 ժամու չափ, բայց զարմանալի ու հրաշալի կերպով ազատուեցայ. կինս կորսնցուցի, քիւրդերն տարած էին զայն. բայց գտայ վերջէն. դըպած չէին նրա պատւոյն, թէպէտ փորձած էին: Դեռ մայրս, եղբայրս ու քոյրըս չեմ գտած, վրաներնին չը կրցի բան մը խելկրսուէ ողջ են. բայց ո՞ւր—չեմ գիտեր: Խարբերդէն սոսկալի լուրեր կառնունք. կըսեն որ քոլէժը քանդեր են, թնդանօթով տներ հրդեհեր. ամեն տեղ եկեղեցիներ հիմնայատակ են ըրեր կամ մզկիթ շիներ... Ա՜խ, չը պիտի ճանչէք զիս, եթէ տեսնաք. հքաւոր մուրացիկի կը նմանիմ. կինս յղի է. աղէկ է որ չը վիժեց...

Հ.

ՆԱՄԱԿ ԴԱՎՐԷԺԻՑ

—

21 դեկտ. 95

Ձեմ կարծում աշխարհումս մի այլ տեղի ժողովուրդ այնքան անտարբեր լինի դէպի իր հիմնարկութիւնները, որքան Դավրէժի և առհասարակ Ատրպատականի հայ ժողովուրդը: Ճշմարտութեան դէմ թերևս մեղանչած կը լինենք, եթէ ասենք Դավրէժի ժողովուրդը խնայում է իր նիւթական զոհաբերութիւնը այդ հիմնարկութիւնների համար: Ո՛չ, նա չի խնայում, այս դէպքում նա այնքան էլ ժլատ չէ, բայց ինչ նշանակութիւն ունի այդ, երբ նա անում է անգիտակցաբար, երբ մի քանի սև բծտեններ շպրտելով արդէն իր պարտքը կատարած է համարում դէպի այդ հիմնարկութիւնները և այլ ևս չի հետաքրքրվում, թէ՝ արդեօք, այդ բիստինները ծառայո՞ւմ են նպատակին, թէ ո՛չ:

Գալիս է այստեղ առաջնորդի կամ փոխանորդի անունով մի վեղարաւոր. տեղիս ժողովուրդը իրեն սրբազան պարտականութիւն է համարում՝ մեծ շքով դիմաւորել նրան, ովսաննաներով ընդունել և բերել բազմացնելով առաջնորդարանում՝ յանձնել նրան հասարակական բոլոր գործերը և հեռանալ. իսկ թէ ո՞վ է այդ մարդը, արդեօք ընդունակ է հասարակական գործերը վարելը—և այլն, ժողովուրդը դրանով չի հետաքրքրվում...

Ուսումնարան ունին, ուր պէտք է դաստիարակեն իրենց զաւակները, որի վրայ հազարաւոր թումաններ են ծախսում, իսկ թէ այդ դպրոցը ղեկավարելու ո՞ւմն է յանձնուած, ինչպէս է ընթանում, ծրագիրը գործադրվո՞ւմ է թէ ո՛չ... այդ ևս չի հետաքրքրում հասարակութեան. բաւական է, որ իրենց երեխաները ուղարկում են դպրոց, իսկ թէ նրանք ինչ են անում դպրոցում՝ ջուր ու ջրհնամ...

Ապացոյցներ այնքան կան, որ մարդ չը գիտէ որը թւէ: ըդեօք այն ասել որ հոգաբարձութիւնն այժմ հրաժարուել է և ոչ ոք չի հետաքրքրվում թէ ինչու: Արդեօք այն, որ բազմեան դըպրոցում ուսուցիչներ կան, որոնք այնքան անարժան են այդ կոչման, որ նոյն իսկ աշակերտներն էլ հասկանում են և դասարանում նրանց արած սխալները բռնում... բայց այս բոլորը ոչինչ:

Ո՞վ է լսել օրինակ, որ հակառակ ծրագրի, առանց բարձրագոյն թոյլտուութեան, հայոց դպրոցում բացի լեզուներից՝ ուրիշ լեզւով առարկաներ մտնեն. և միթէ այդպիսի մի ինքնուրոյն թոյլտուութեան յանդգնող տեսչին տիրացու ասելուց զատ կարելի է մի ուրիշ անուն տալ... Հրաւիրում ենք Դավրէժի հայ հասարակութեան ուշադրութիւնը, թո՛ղ նա տիրութիւն անէ իր հիմնարկութեան եթէ չի ուզում որ բոլորովին տակն ու վրայ լինի:

Լ.

ՆԱՄԱԿ ՂԱԶՎԻՆԻՑ

—

20 դեկտ. 95

Ինչպէս յայտնի է, այստեղի դպրոցը, շնորհիւ մի քանի «բարերար» պարոնների փակուած էր, որովհետև եղած ուսուցիչը մի լաւ ծեծկուելուց յետոյ իբր թէ «տեսուչ» Սիմէօն Բարխուդարեանի հետ, թողեց հեռացաւ: Թւիցս մի քանի ամիս առաջ այստեղ եկաւ Թէհրանի փոխանորդ հօր կողմից ուղարկւած մի ուսուցիչ: Նորից մեր «տեսուչ բարերար» պ. Սիմէօնը մէջ ընկաւ և սկսեց հանկանակութիւն ուսուցչին պահելու համար: Հաւաքւեց 50 թուման և ուսուցչին խոստացւեց 96 թուման տարեկան: Մի քանի օրից յետոյ նոյն պ. Սիմէօնը, երևի չը հաւանելով ուսուցչին, էլի յարձակվում է նրա վրայ և ծեծում: Երևի պ. Սիմէօնը ուսուցիչ ծեծելու հիւանդութիւն ունի: Մի ահագին խայտառակութիւն հետևեց այդ դէպքին: Այդ վայրենութեան վրայ հրաւիրում ենք փոխանորդ հօր ուշադրութիւնը: Իսկ Ղազվինի հայերը զարմանում ենք թէ ինչպէս են հանդուրժում անպատիժ թողնելու այդ պ. Սիմէօնի երկու անգամ արածը. չեն վռնդում նրան կըրկան ասպարեզից, խլելով նրանից իր խելքից լիովին հեռու եղող գործերի ղեկավարութիւնը:

Ն. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Շաւիղի այս համարից կուղարկւի միմիայն նրանց, որոնք նորոգել են իրենց բաժանորդագրութիւնը ներկայ տարւայ համար:

—

Revue des revues» շատ տարածւած և յայտնի հանդէսի մէջ թարգմանաբար տպւած են Դամառ-Քոթիպայի «Ազատ-Երգերից» հետևեալներ «Ի՞նչ անենք. Կասեցու մօր երգը. Կանեցի կինը. Մըշեցու հեկեկանքը. Մշոյ նոր սերունդը, Հայերուս թուքը» որոնք շատ անյաջող են թարգմանւած: Այդ բանաստեղծութիւններից յետոյ տրձակ կերպով թարգմանւած է Արշակ Չօբանեանի «Թաղում» բանաստեղծութիւնը որ մի գողտրիկ և մելամաղձոտ գրւածք է: Հանդէսը խոստանում է 96 թւականին տալ հայ գըրականութեան մասին մի տեսութիւն, այլ և հայ գրողներից նմոյշներ:

—

Եւրոպական երգիծական թերթերը տպագրում են մէկը միւսից աւելի սուր ծաղրանկարներ հայկական հարցի վերաբերութեամբ: Մեզ մօտ կարելի է տեսFichietto, Սարեկօզա (ռուս ամսագիր) Figaro Վիէննայի, Moonshine, Kladderadatch և այլ մի քանի թերթերի ծաղրանկարները:

—

Մեզ գրում են Դավրէժից մի շատ ալլանդակ լուր Արամեան դպրոցի մասին: Իբր թէ այդ դպրոցի տեսուչը, առանց ծրագրին ուշք դարձնելու, արհամարհելով նոյն իսկ ուսուցչական ժողովի վճիռը. թոյլ է տուել որ մարդակազմութիւնն ու մարմնամարզութիւնը դպրոցում դասաւանդւի ռուսերէն լեզւով: Եթէ այդ լուրը ճիշդ է, մնում է զարմանալ դավրէժեցւոց վրայ որ հանդուրժում են դպրոցի տեսուչ ունենալ մի մանկավարժական հասարակ սկզբունքներին անգիտակ տիրացուի:

—

Նոյն տեղից մեզ հաղորդում են որ Լիլավայի դպրոցի հոգաբարձութիւնն ևս հրաժարական տւաւ: Այժմ երևի փոխանորդ Սառաջեանը այնտեղ էլ կը մտցնի իր ուզած մարդկանց:

—

Ենզէլիից մեզ գրում են, որ այնտեղ, դեկտ. 21-ի գիշերը, ժամը 11-ին, նաև 23-ին, ժամը 8-ին տեղի են ունեցել երկրաշարժական ցնցումներ 5 րոպէ տևող. երկրորդ ցնցումը այնքան սաստիկ է եղել, որ բոլոր բնակիչները սարսափած էին և դուրս էին նետվում տըներից:

—

Սոսկալի երկրաշարժ է տեղի ունեցել տրպատականի Խալխալ կոչւող գաւառում՝ և ըրպէս Րէյտէրի գործակալութիւնն է հաղորդում, աւերել է 1000 տուն ու ոչնչացրել 1100 մարդ:

—

Ռուսաց տրանսպորտի այն ընկերութիւնը որ այժմ շինում է Ռաշտ—Ղազվինեան ճանապարհը, ստացել է Ղազվինից Համադան շինելիք խճուղու արտօնութիւնը և նրա մաքսը: Այդ ընկերութիւնը իր ձեռքն է առել նաև Թէհրանից Ղազվին գտնւող ճանապարհի շահագործութիւնը:

—

Վանի մէջ դեռ կոտորած տեղի չէ ունեցել մինչև դեկտ. 6-ը. ուրեմն կոտորածի լուրը դեռ չէ ստուգվում:

—

Ռուսաց թերթերից երկու ամենազդուեցիկները, Новое Время և Моск. Вѣд. սկսել են մի կեղտոտ արշաւանք հայերի դէմ, ամբաստանելով նրանց ամէն բանում բացի եղածներից: Լոնդոնից պ. Առաքել Ծատուրեանը մի պատասխան է գրել Новое Время թերթին իր դէմ եղած յարձակումերի համար. թերթը այժմ պ. Ծատուրեանի վրայ է սկսել յարձակւել կատաղաբար և ամբաստանել բոլոր Կովկասի հայերին:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թէհրան 3 յունվ. 96

Մի մեծ և ազմկալից ժողով՝ վաղուց մեռած—գնացած հնամեայ ընկերութեան մնացորդ անձերի ձեռներեցութեամբ կազմւած՝ սրանից 5—6 օր առաջ դղրդեցնում էր հայկ. դպրոցի դահլիճը: Այդտեղ էին բուրժուա դարձած «դարգացածները», այդտեղ՝ վարժապետի կոչումով շառլատանութեամբ զբաղւած արբեցողներ, այստեղ նաև անձեր որոնք կամենալով մի լաւ բան անել հոգմացոյցի պէս դառնում են դէպի այն կողմ, ուր նրանց թեթև քամին է մղում: Կային լաւ երիտասարդներ էլ, խօսք չ'ունիմ, գործելու ցանկութիւն ունեցող, փոքր ի շատէ աշխոյժ պատանիներ, բայց «իրարու երեսին ճըշմարտութիւնը ասելու վախեցող» անձեր, որոնք յանուն իրենց անձնականից բղխած կուսակցական շահերի՝ ճշմարտութիւնը ոտնատակ տալը չեն խնայում: Ինչ որ էր, նիստը բացւեց մի պատանու 8 երեսեան ճառով: Մի ճառ որ ամբողջապէս միմեանց հակասող մտքերի ամբարումն էր ներկայացնում իրենից: Լսողները այն եզրակացութեան եկան որ ճառախօսը «փաստաբան»չէրև պրամաբանութեան թշնամի:

Ճառից յետոյ սկսեց վիճաբանութիւնը:

Բայց հարկաւոր է ընթերցողին յայտնել թէ ինչու այդ ժողովը. թէ ինչու մի վաղուց մեռած—գնացած ընկերութեան հանգստացած (invalide) անդամները մէջտեղ էին եկել վերակազմելու ընկերութիւնը, որպէս վերանորոգում են մի ակռաները թափած և ծնօտները յոգնած բերան:

Սրանից տարիներ առաջ—կար չը կար մի ընկերութիւն կար, որի անունն էր Ընթերցասիրաց: Ընկերութիւնը կազմեց մի գրադարան, յետոյ անշարժութեան կնիքը դրաւ վըրան և այդպէս անշարժ պահպանեց նրան մինչև մեր օրերը: Ինչե՞ր ասէք որ չը կան այդ գրադարանի մէջ. անհամար, ամէն տեսակ լեզուներով սուրբ Գրքեր ու Վարք Սըրբոցներ, Մեկնութիւններ աւետարանի, և աստուածաբանական գրքեր, հնադարեան վէպեր, խոհանոցային ռոմաններ: Բոլորը եթէ հաւաքես ընտրես, միջից դուրս կը գայ 20—30 լաւ գրքեր և 5—600, խալֆարով ծախելու, թղթային կոյտ կազմելու արժանի հատորներ:

Ինչ և լինէ. ընկերութիւնը գրադարանը պահեց մինչև սրանից մի քանի տարի առաջ. յետոյ տեսնելով որ տարեկան անդամավճար

փող են տալիս և այդ տուրքը ոչ մի օգուտ չէ արտադրում, ամենքը քաշւեցին, գրադարանը մնաց անտէր, ընկած Հայկ. դպրոցում դպրոցի ուսուցիչների ձեռքը:

Բայց ահա սրանից մի 15 օր առաջ, մի խումբ երիտասարդներ, մտածելով վերականգնել անբախտ փոխւած գրադարանը, որը բնական կերպով դպրոցինն էր դառել կամ ազգային (քանի որ ամէն մի անհիմնութիւնից անգամ լուծւող ընկերութեան կայքը ազգային է լինում, եթէ անդամները չեն ուզում ծախել եղածը), հաւաքւում են, վճռում մի երեկոյթ տալ այդ «Ազգային կամ Հայկ. դպրոցի» գրադարանի օգտին և նրան վերականգնեցնել: Երեկոյթը գոյացնում է 80 թումանի: Հազիւ թէ խումբը կամենում է գործի սկսել, որ մէջտեղ են թռնում «կար չը կար» ընկերութեան մնացորդ անդամները և պահանջում փողը, ասելով որ գրադարանը իրենցն է, որ ընկերութիւնը չէ լուծւած և որ որովհետև այժմ փող կայ, իրենք մտադիր են վերակազմել ընկերութիւնը: Պարզ է որ երեկոյթ կազմողները չը տւին փողը, քանի որ իրենք այդ փողը գոյացրել էին յանուն «Ազգային կամ Հայկազ. դպրոցի» գրադարանին: Ուստի և նրանք վճռում են փողը պահել մինչև որ յայտնի թէ որն է Ազգ. կամ Հայկազ. դպրոցի գրադարանը:

Բայց չէ որ 80 թումանը քիչ փող չէ. ինչ որ էլ լինէր, հարկաւոր էր այդ փողը ունենալ: «Կար-չըկար» ընկերութեան մնացորդները յուզվում են, շարժվում և ահա այդ ժողովին էր որ ես ներկայ էի, ուր և պատիւ ունեցայ մի աքանչելի ճառ լսել, մի փառաւոր, տրամաբանութիւններով լիքը վճաբանութեան ականատես լինել և մինչև իսկ մասնակցել և ապա պատիւ ունիմ հրապարակի վրայ դնել մի նոր ոճ, այն է «բարոյական գողութիւն» ոճը: Այդ «շատ պարզ» հասկանալի ոճը գործածեց մի արձագանքային դատաւորութեամբ մարդ (Արձագանք թերթը չը կարծէք, այլ «թութակային դատողութիւն» կոչւած համանիշը) ամբողջ սրահի լայնութեամբ գոչելով, որ եթէ երեկոյթ կազմողները իրենց չը յանձնեն 80 թումանը, նրանք մի «բարոյական գողութիւն» արած կը լինեն մեր ընկերութեան (կար չը կար ընկերութեան) գրադարանից: Այնպէս չէ, ընթերցող, որ այդ՝ բարոյականի սիրահար պարոնը պատրաստ է մի ուրիշ ժողով լինելիս էլ, այդ տեսակ «բարոյական» անմտութիւններ շպրտել բազմաթիւ անձերի հասցէին և քաջաբար մտածել որ մի նոր ոճ է սահղծել ?:

Մի խօսքով «Կար-չըկար» ընկերութիւնը այդ ժողովով վերակազմւեց և եթէ չեմ սխալվում, շուտով Թէհրանը բաղդ կունենայ տեսնել իր ծոցի մէջ մի աքանչելի ընթերցարան, լիքը նոր գրքերով, լաւ թերթերով և այլ ես մանուկներին չի տալ կարդալու «Ծերունի Նրքը» իսկ հասակաւորներին «Աղբիւր» հին համարները:

Իսկ թէ կը ստանա՞յ նա 80 թումանը, այդ դեռ չը գիտեմ. չը նայելով որ նոր կազմւած ընկերութիւնը կամենում է անպատճառ ձեռք բերել նրան, ինչ որ էլ լինել, եթէ Թէհրանն իսկ քանդւէր:

Աստուած յաջողութիւն տայ. բայց լաւ կը լինէր որ նախ և առաջ ընկերութիւնը փնտռէր, թէ սրանից մի տարի առաջ կազմւած երեկոյթի 90 թումանը իրենց անդամներից ո՞ր մէկի գրպանումն է հալւել—անյիտացել...

Դիտող.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

...«Թռչինք, թռչինք դէպի այդ սոսկալի սեղանը և նրա շուրջը բոլորած կատարենք մեր ծննդեան ու զատկական տօները»,..

Ահա թէ որպիսի դիրասանական բացականչութիւններ և դպրոցական այլաբանութիւններն, որոնք բնաւորոշումն Թէհրանում նոր լոյս տեսնող «Աստղ-Արևելեան» կոչւող շաբաթաթերթը:

Եթէ մի առ մի մէջ բերեմ այդպիսի կտորները, հարկաւոր կը լինէր 15—20 տող «ոհ»-երով և «Ա՜խ Աստուած» ձայնարկութիւններով լցնել:

Յունվարի 1-ին էր որ ցրւեց թերթի առաջին համարը: Մեր ընթերցողներին գաղափար տալու այդ թերթի վրայ, սխալւած եմ (ոչ շատ հաճութեամբ) նկարագրել նրան և հաշիւ տալ բովանդակութեան մասին:

Մարդ երբ մի նոր թերթ վերցնում է իր ձեռքը, առէ իբ առաջ հետաքրքրվում է իմանալ թէ ո՞վ է խմբագիրը և ինչ ոյժեր են նրան աշխատակցողները:

«Աստղ-Արևելեանի» հրատարակիչն է Աստղ Արևելեան ընկերութիւնը:

Իսկ արտօնատէրն է մի ոմն Մ. Մակարեան:

Մնում է խմբագիրն. Բայց խմբագրի անունը չը կայ թերթի տակ. առաջնորդող և միւս յօդւածները մեզ ցոյց են տալիս թերթը ղեկավարող անձերը, որոնք ստորագրել են և իրենց ամեն մի յօդւածը այս առաջին համարում տպել. դրանք են—Ա. Մարգարեան, Վաղարշակ Բ.Պշկեան և Սոկրատ Մ. Դէլոֆեան

Անշուշտ մեծ նշանակութիւն ունի թերթը ղեկավարողների գոնէ ուսման ցենզը: Արդ նրանցից առաջինը կիսատ է թողել Պոլսի Պէրպէրեանի դպրոցը որ մի շատ տարրական դպրոց է. երկրորդը՝ Թաւրիզի ուսումնարանն է թողել. մի ուսումնարան, որի արդիւնք աշակերտներ միշտ ունենք մեր աչքերի առջև, իսկ երրորդը Թէհրանումն է ուսել: Այդ պարոնների գրւածքները իսկ արտայայտում են նրանց ուսման ցենզը: Թերթի առաջին երեսում մի շատ խոնարհ ողերձ է տպւած Ն. Կ. Վեհ. Ձահին. երկրորդ երեսից սկսում է մի առաջնորդող, որ կրում է «Մեր ուղղութիւնը» վերնագիրը և որը սակայն ոչինչ չէ պարզում, եթէ ոչ մի ծրագիր: Ուղղութեան մասին, որքան նա խուսափում է որոշ կերպով գծելուց սակայն երևի սխալմամբ, մէջ է բերում հետևեալ խօսքերը. «խմբագրութիւնը ամեն մի խնդրում միջին մի ընթացք պիտի բռնէ»:

«Միջին ընթացքը» փիլիսոփայութեան մէջ յայտնի է որպէս է ամենաանմիտ և մի և նոյն ժամանակ թոյլ մարդերի ընթացք: Նա թէև կոչվում է «էկլեկտիկ» այսինք «ընտրական», բայց յաճախ սխալւած է յիմարութիւններ էլ ընդունել որպէս «ընտիր» մտքեր: Միջին ընթացք ֆիզիկայի, օրինակ գոյների մէջ գոյանում է երկու որոշ գոյներ.օրինակ սևից և սպիտակից գոյանում է մի նոր գոյն—այն է մոխրագոյն, կապոյտից և դեղինից՝—կանաչ և այլն: Ուրեմն, Աստղ-Արևելեանը ինչ պիտի կարողանայ անել, որ իր ընթացքը ոչ սևի կողմը հակի ոչ սպիտակի և ոչ մոխրագոյնի, այլ մի գոյն ունենայ որ երկու գոյների քէփն էլ չը դպչի: Օրինակ. ինչպէս պիտի հարւածի [...] պարոնի, որ կլանել է դիցուք մի ընթերցողի ամենի գրքերը: Չը լինի թէ պիտի ասի որ [...] պարոնը. եթէ կլանել է գրքերը, [...] ոչ թէ «գողանալու» նպատակով է, այլ [...] բերի բովանդակութիւնը „կլանելու» և այդպիսով «ուսումնական»դառնալու նպատակով»...

Այդպիսի միջին ընթացքը գուցէ յարմարի գրքեր գողանալու համար, բայց եթէ դողը կլանել է եկեղեցական փողեր և կամ դպրոցի հազարներով ունեցած պարտքը չէ կամենում տալ... Այդտեղ նա ինչպէս պիտի վարւի...

Առեղծւածական է: Պիտի բաղդ ունենանք անշուշտ, շնորհիւ Թէհրանի նոր թերթի, ծանօթանալ մի նոր ուղղութեան (dimension) հետ: Ինձ թւում է որ շատ գիտնականների փնտռած «չորրորդ ենթադրեալ ուղղութիւնը» պիտի լինի դա (quatrieme dimension hypothetique) որ Աստղ-Արևելեանը պիտի ջայտնագործի շուտով:

Թերթի միւս յօդւածների մէջ անուրանալի է «Ո՞վ է ճշմարիտը» կտորի լաւ բռնեք ասելու ձգտումը. բայց միմիայն ձգտումը, շատ անշահ կերպով արտայայտւած: Իսկ ինչ վերաբերում է «Դժւարութիւններ» յօդւածին—դա արդէն կրիտիկայից ցած է և չարժէ ենթարկել նրան քննադատութեան: Մարդ չէ չէ հասկանում թէ այդ նոր փիլիսոփան ինչ է կամենում ասել, երբ ասում է թէ «եթէ իշխանութիւն անգամ ունենայի, մարդկութեան առջևէն չը պիտի բառնայի դժւարութիւններն»... այդ ինչ սոսկալի փիլիսոփայութիւն է, այդ ինչ նախապատմական անփորձ ու անշահ մտքեր են, լիքը աքոլաստիկական՝ «ո՜հ Աստուած, այն անսահմանելի և գերբնական երկնային զօրութիւնն, ճանաչելով իւր ձեռագործ մարդկային սեռի թուլութիւնն ու հեշտասիրութիւնն և այնպէս իւր անհուն իմաստութեամբն փակեց այդ ամեն բարեաց և երջանկաբաշխ դանձերի դռներն ու բանալին յանձնեց անագորոյն դժւարութեան"....—մտքերով: Ո՞ր դարերումն ենք....

Մնում է մի յօդւած էլ, որ գրել է ծերուկ իբր թէ ,,թարմ հայեացքներով և վառ զգացմունքներով" (ինքն է իր համար այդպէս ասում) Թէհրանի մի հնամեայ աշըղ, որի անհամ ու անհոտ ոտանաւորներն ու գրւածքները սրանից քսան տարի առաջ անշուշտ կարդացած կը լինին շատերը Էջմիածնի Արարատի մէջ և որը այժմ աշխատում է մեզ Աստղ-Արևելեանով կարդացնել իր նժդարներ վէպը...

Վերջին երկու յօդւածները թղթակցութիւններ են. առաջինը գովւում է անգլիս փոխ. հօր քարոզները, սակայն գտնում է որ նա անտեղիութիւններ է անում. Այս ,,անտեղի" խնդրի մէջ չեմ մտնում, որովհետև նա լրագրի նիւթ չէ բոլորովին: Վերջին նամակը մի շնորհաւորութիւն է թերթին: Աստղ-Արևելեանը ,,ամեն կողմից ցընծութեան և շնորհաւորութեան նամակներ է ստանում, դա ապացուցանում է, որ ,,պարոկահայն երկար ժամանակից ի վեր արդէն սպասում էր այս թերթին և զգում էր նրա անուրանալի պէտքն"...

Ո՜հ, ո՜հ, համեստութիւն, ո՞ւր ես թագնւել: Ճշմարիտ է ասւած որ տգիտութիւնն կապ ունի մտային անհամեստութեան հետ, իսկ կրթութիւնն ու գիտութիւնը միշտ համեստ է քայլում: Կրիլովի ,,երկու տակառներ" առակը թող վկայ լինի դրան: Վերջին լուրից էր որ արտատպեցինք ,,թռչինք, թռչենք"—թռիչքը: Արտաքին լուրերի մէջ թերթը Նոր-Դարից արտատպում է այն, որ Թիֆլիսում տեղի է ունեցել Հայոց հրատ. ընկերութեան նաւագահանդէսը. զարմանում ենք թէ ինչպէս մոռացել է արտատպելու որ նոյն քաղաքում հայ դերասանական ընկերութիւնը ի նպաստ Տիկին Փառանձեմի և այլն տւել է ,,Սիրալ հաշիւ" ներկայացումը և կամ արտատպել՝ որ Թիֆլիսի ժողովարանում դեկ. 20-ին տեղի է ունեցել ընդհ. ժողովի շարունակութիւնը և այլն և այլն: Բայց բաւական է. յոյս ունեմ որ ընթերցողը գաղափար կազմեց արդէն Աստղ Արևելեանի մասին, որից մի ինչ որ բորբոսնած բարոյախօսութեան, դատարկ բառամոլութեան (phraseologie) և դպրոցի նստարանների հոտ է փչում...

Մնում է այժմ մեր խորհուրդը այդ թերթին: Արմատական և միակ միջոցն է թերթին նոր այնպիսի ղեկավարողներ ունենալ որոնք պատրաստւած և ընդունակ (competent) լինին: Թերթ խմբագրելը դիւրին չէ. ահագին և ծանր պատասխանատուութիւն կայ հասարակութեան առաջ և զանազան տարրական դպրոցներից թողած անձերի գործ չէ: Ներկայ ղեկավարներով Աստղ-Արևելեանը երբէք չէ կարող լաւ, գոնէ թեթև քննադատութեան անգամ դիմացող յօդւածներ տալ, եթէ ոչ միմիայն թարգմանութիւններ. այն էլ ով գիտէ որպիսի անշահ գործերի. որովհետև թարգմանելու համար էլ որոշ պատրաստութիւն պիտի ունենալ և ամեն մի դպրոցական նստարաններ միայն տեսած անձերի գործը չէ:

Ի բոլոր սրտէ ցանկանում ենք որ Աստղ-Արևելեանը բարւոքի, արմատապէս փոփոխւի, լաւ ղեկավարներ ունենայ. իր մեծախօսաբար արած պարծենկոտ խոստումները կատարելու յաջողի և մի որոշ ուղղութիւն բռնէ. ուղղութիւն որ ոչ թէ իր ընթերցողներին ետ մղէ, այլ միշտ առաջ, միշտ բարձրը...

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Տրանսվաալի խնդիրը.— Հարաւային Աֆրիկէում, Բարեյուսոյ գլխից գաղթած հոլանդացիների ձեռամբ և ձեռներէցութեամբ բօերների, 308,200 քիլոմետր տարածութեամբ, 695,000 բնակիչներով մի հասարակապետութիւն է այդ երկիրը, որի մէջ տեղի ունեցող դէպքերը վերջին շաբաթներում գրաւել է քաղաքական աշխարհի ուշադրութիւնը:

Երկրի մայրաքաղաքն է Պրետորիա, որից դէպի հարաւ գտնվում է Յոհաննեսբերգ քաղաքը: Երկրի մէջ կան ոսկու հարուստ հանքեր: Երկրում, բացի գաղթողներից կան նաև Աֆրիկական ցեղեր, բասուտոններ, զուլուսներ և այլն: Պիտի գիտենալ նաև որ Անգլեացիք օգտւելով բնիկների մի ապստամբութիւնից, 1877 թւին մտան Տրանսվաալ և հաստատեցին անգլիական խնամակալութիւնը, սակայն 1880—81 թւին, բոյերների ձեռքով քշւեցին եր-

կրից և հասարակապետութիւնը այժմ կառավարվում է իր սեփական օրէնքներով։ Անշուշտ Անգլեան չէ մոռացել այդ քշելը։

Անցեալ 1895, դեկտ. 29-ին, Ժոհաննէսբերգում շարունակ լուրեր էին պրատումորուիթլանդերները (անգլեացոց կողմնակիցները) գաղտնապէս զինվում են և նախագահը—Կրուգեր պէտք եղած միջոցներ է ձեռք առնում խռովութեան դէմ։ Եթէ հարկ լինէր, վճռել էր գեներալ Ժուբերտին (բօերների շէֆը) հրաւիրել մայրաքաղաք։ Գերմանացիք և ամերիկացիք կառավարութեան կողմն են և ընդդէմ Տրանսվաալի անգլիական ընկերութեան։ Դեկտ. 3-ին իրերի դրութիւնը ծանրանում է Ժոհաննեսբերգում և կանայք ու երեխայք դուրս են գնում երկրից. քաղաքացիք ազդարարութիւն են ստանում պատրաստ լինել պատերազմի, իսկ »վաճառականական ընկերութիւնը» քաղաքում կարգը պահպանելու համար, պահակ զօրք է կազմում։ Գերմանացիք մասնախումբ են ընտրում գործելու և ֆրանսական ու գերմանական թերթերը խիստ հակաանգլիական են այդ խնդրում։ Գերմանական մամուլը ուղղակի խրախուսում է Կրուգեր նախագահին՝ մերժել ուիթլանդերների պահանջները և նրանց կոչում է բաղտախնդիրներ։ Այդ միջոցին, Ժոհաննեսբերգից անգլիացի բնիկների կողմից ուղղուած մի հրաւէրի վրայ, Աֆրիկէի անգլիական ընկերութեան կառավարիչը, 700 ոստիկաններով մտնում է Տրանսվաալ։ Դրանց դէմ է դուրս գալիս բօերների շէֆը։ Այսպէս այդ խնդիրը վտանգի է ենթարկում Գերմանիայի և Անգլեայի յարաբերութիւնները, որովհետև գերմանական մամուլը պահանջում է որ կառավարութիւնը միջամտի՝ բօերների և գերմանացիների շահերը Ժոհաննեսբերգում պաշտպանելու համար։ Այդպէս անգլեացիք ձգտում են Տրանսվաալ մտնել նորից և անգլիական միութեան 300 ոստիկան յունվար 1-ին անցնում են սահմանը։ Զէմբրլէյնը պաշտօնապէս յայտարարում է որ ինքը հրաման է ղրկել Միութեան ոստիկանապետին՝ ետ քաշելու և անգլեացի բնակիչներին՝ հնազանդել Տրանսվաալի իշխանութեանը և հանգիստ մընալ, սակայն Ժէմբրլէնը—ոստիկանապետը անուշադիր է թողնում հրամանը և յունվար 1-ին առաւօտեան ժամը 4-ին ոկսում է կռիւը։ Ժէմբրլէնը իր բռնած մի քանի դիրքերից ետ է մղվում. բօերները յաղթում են։ Գաղղիական թերթերը ուրախութիւն են յայտնում այդ յաղթութեան վրայ և ասում են որ Ֆրանսիան, Գերմանիան և Ռուսիան միացած կը պաշտպանեն Տրանսվաալի խնդիրը անգլեացոց դէմ։

Այստեղից սկսած ահա, ընթերցողը կարող է թերթիս հեռագիրների բաժնում հետևել այն հարցի շարունակութեան, որը սպառնում է (և վախ կայ որ յաջողի) մեռցնել նորից հայկական հարցը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՐԷՅՏԵՐԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

—

Լոնդոն. 5 յունվար (Ն. տ.). Զէմբրլէյնը երէկ ընդունեց Տրանսվաալի մի պատուիրակութիւն, որը խնդրեց նրա հրահանգ ուղարկել Ժոհաննէսբերգում եղող անգլեահպատակներին պաշտպանութիւն տրելու։ Զէմբրլէյնը պատասխանեց որ կառավարութիւնը ցաւակցում է ուիթլանդերների տանջանքներին և յոյս ունի որ Տրանսվաալի կառավարութիւնը ուշադրութեան կառնի նրա բարեկամական խորհուրդները։

Լոնդոն. 6. Կրուգէր նախագահը (Տրանսվաալի) հեռագրով շնորհակալութիւն յայտնեց Վիլհելմ կայսեր և ասաց որ Աստուծոյ օգնութեամբ, որքան կարող է, ջանք կանի հանրապետութեան թանգ գնով ձեռք բերուած ինքնավարութիւնը պաշտպանելու և յարատև պահելու։—Ասում են որ նախագահը Կրուգերը համաձայնուել է մի քանի զիջողութիւններ անելու ուիթլանդրներին։

Լոնդոն. 8 յունվար. Ֆրանսական թերթերը այժմ յայտնի կերպով յօգուտ անգլիացոց են խօսում Տրանսվաալի խնդրում։ Հաւատացվում է որ Գերմանիան վերջերս ծրագիրներ է ստեղծել անգլեական առաւելութիւնների առաջը բռնել հարաւ-Աֆրիկայում։ Ժոհաննէսբերգի բէֆորմիստները ցած են դրել զէնքերը և իրենց շահերը վստահացել են Պրիտորեա գտնուող Սըր Հերբիւլէս Ռոբընսոնին։ Սըր Ռոբընսոնը հեռագրել է անգլ. գաղթականութիւնների մինիստրին—Զամբրլէյնին, որ ուիթլէնդերները Ժոհաննէսբերգում անպայման կերպով անձնատուր են եղել և զէնքերը ցած դրել։ Նա հաւատացնում է որ ինքը բաւարար է, որ ամեն ինչ խաղաղ վերջացել է և նոր թշնամութեան վրտանգ չը կայ։

Լոնդոն. 10 յուար. Լուրեր են հասնում որ աղէտալի երկրաշարժ է եղել Պարսկաստանի Ասորպատական նահանգում և ոչնչացել է 1000 տուն ու մեռցրել 1100 անձ։

Լոնդոն. 10 յունվար. Իրերի դրութիւնը Տրանսվաալում լուրջ դիրք է ստանում։ Ասում են որ երէկ նախագահի և Ռոբէնսընի մէջ եղած խորհուրդը շատ ծանր կերպարանք ուներ. նախագահը պահանջում էր որ Թօնգալանդին աւելացուի բօերների երկրի վրայ և 1884-ի դաշնագրութիւնը ոչնչացուի.

Հռովմ. 15 յունվար. Գեներալ Բարատիերին հեռագրել է կառավարութեան որ իր դիրքը Մակալէում դժուարացել է բայց կարող է լաւանալ. որովհետև զօանները շատ կորուստ են ունեցել։

Լոնդոն. 15 յունվար. Մեկոնգի խընդիրը վերջանալու մօտ է։ Անգլեան տալիս է Ֆրանսիային Մեկոնգի՝ վիճաբանութեան տակ եղող արևելեան նահանգը։—Անգլեական նաւատորմը հեռացել է Սալօնիկից։—Միջերկրականի նաւատորմի երկրորդ բաժանմունք՝ գնացել է Ալէքսանդրիա։

Լոնդոն. 16 յունվար. Օտար պետութիւնների Ալէպպօի հիւպատոսները գնացել են Զէյթուն ապստամբների հետ բանակցելու նրանց անձնատուր լինելու համար։—Թագուհին մի ինքնաձեռագիր նամակ է ուղարկել սուլթանին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Կ. Պոլսից հեռագրում են դեկտ. 6-ից, որ Ռաշայի և Գասբայի մօտերքը, Գեաուրբանում, ընդհարումներ են եղել բեդուինների և դրուզների միջև։ Երկու կողմից էլ շատերն են սպանուած և վիրաւորուած։ Կրետէ կղզում տրամադրութիւնը խիստ գրգռուած է յեղափոխական մասնաժողովի գործունէութիւնից։ Ղազի-Մուխթար փաշան կանչուած է Կ. Պոլիս։ Ինչպէս լսվում է, նա բարձր պաշտօն է ստանալու։

—Պաշտօնապէս յայտարարուած է, որ անգլիական պարլամենտը կը բացուի փետրվարի 11-ին։ Վաղուց է, որ պարլամենտն այսքան ուշ չի բացուել, նկատում է Daily News-ը. 1880 թուից պարլամենտի նստաշրջանները սովորաբար սկսվում էին յունվարին։ Ակներև է, որ այժմեան պահպանողական կառավարութիւնը չի շտապում օրէնսդրական աշխատանքներով պարապելու։

—Ֆրանսիական հասարակապետութեան նախագահ Ֆելիքս Ֆորի դէմ ագիտացիան շարունակվում է։ Պարիզի Libre Parole թերթը մի յօդուած է հրատարակել, որով ուղղակի պնդում է, թէ անպատճառ պիտի է կոնդրես գումարուի նոր նախագահ ընտրելու համար և թէ խնդիրը միայն այն է, թէ իսկապէս երբ պէտք է կոնգրեսը գումարուի։ Ցիշեալ լրագիրը ասում է, որ պատգամաւորների ժողովում արդէն քննում է, թէ ով աւելի մեծ շանսեր ունի—Վալդեկ Ռուսոն, թէ Կաւենեակը։ Ագիտացիան գլխաւորապէս կատարվում է արքայական և եղուիտների օրգաններում

—Գերմանական հակահրէականների յայտնի պարագլուխ Ալվարդը փորձ արաւ Միացեալ Նահանգներումն էլ կռիւ մղել հրէաների դէմ։ Ամերիկական մամուլը զարմանալի միաբանութեամբ բողոքեց Ալվարդի մտադրութեան դէմ, ծաղրի առարկայ շինեց և ասաց, որ Ամերիկայում դժուար թէ նա նպաստաւոր հող գտնի իր ագիտացիայի համար։ Սակայն հրէատեաց գերմանացին չը յուսահատուեց Նիւ-Եօրկում։ Շատ մարդ հաւաքուեցաւ։ Հասարակութիւնը Ալվարդին ընդունեց վերին աստիճանի թշնամաբար և երբ նա սկսեց իր ճառը, հոտած ձուաներ նետեցին նրա գլխին։ Ոստիկանութիւնը շտապեց ամենքին հեռացնել դահլիճից։

Ուրօնատէր հրատարակիչ՝
ԱՆԴՐԷԱՍ ԲԷԿՆԱԶԱՐԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հաշուեկշիռ Դպրոցական Բարեսիրական Ընկերութեան 1895 տարուոյ
Ի 15 դեկտեմբերի 1895

—

ՄՈՒՏՔ

Կանխիկ դրամ . . .	33 ղ.	— ղ.
Դպրոցական պիտոյք .	140 »	— »
Նոր և հին (դասագրքեր պակաս արժէքներով) . . .	450 »	— »
Կարասիք	120 »	— »
Ստանալիք տոկոսով .	1902 »	15 »
Գումար	2645 »	15 »
Պահանջք 2895 թուի անդամավճարից	264 »	— »
Պահանջք վիճակախաղի և երեկոյթի տոմսակներից . .	71 »	50 »
Գումարն	335 »	50 »
Զուտ դրամագլուխ	2980 »	65 »

Ընդհանուր ծախք Դպրոցական Բարեսիրական ընկերութեան
1895 յունուար 1 ից մինչ դեկտ. 15

Զրիավարժ ուսանողաց համար գնած նոր դասագրքեր .	300 »	— »
Զրիավարժ ուսանողաց համար դպրոցական ծախք . . .	58 »	10 »
Գումար	358 »	10 »
Ժողովարանի վարձք .	120 »	— »
Տպագրութեան ծախք	70 »	— »
Զանազան ծախքեր, երեկոյթի և այլն և այլն	57 »	80 »
Գումար	247 »	80 »
Ընդհանուր ծախք	605 »	90 »

1—1

Տասը տարի է Դավրէժից Ռուսաստան է անցել եղբայրս Գէորգ Հայրապետեան Սարվարեան, միջահասակ չեչոտ դէմքով այժմ 30 տարեկան ինքն էլ դավրիժեցի. այսքան տարում ոչ մի լուր չունինք։ Կը խնդրեմ Ռուսաստանի Կովկասի և առհասարակ ամեն տեղի հայ եղբայրներից որոնք գիտեն նրա տեղը (եթէ մեռած էլ լինի) թող չը զլանան յայտնել Շաւիղի խմբագրութեան որով շնորհակալութեանս կարժանանան.

Գասպար Սարվարեանց

Փորի ճճուի դարման

Որովհետև փոստային ծախսը աւելացրած է փոստային վարչութեան կողմից, ուստի յայտարարում եմ որ այդ դեղը այսուհետև կարժենայ Ռուսաստանի համար 3 ռուբլի։ Ռուսաստանից կարող են դիմել՝ M. Hordanan Eliazarian Téhéran.

1—3

GRAND HOTEL
ԳՐԱՆԴ ՕՏԷԼ
Հիւրանոց
ԱԼԱ-ԷԴ-ԴՕՎԼԷՅԻ ՓՈՂՈՑՈՒՄ
ԹԷՀՐԱՆ
12—50